

Q&A

Michael Holbek: *Den blå ild - Rivalerne*

Du har skrevet en roman om ildsjælene bag noget af det mest berømte, danske porcelæn. Hvordan kom du på dén idé?

At bogen og idéen kom netop nu skyldes, at Royal Copenhagen fylder 250 år i 2025 – og Royal Copenhagen er en fusion af to tidligere konkurrerende fabrikker, nemlig: Den Kongelige Porcelænsfabrik og Bing & Grøndahl.

Rivalisering er godt romanstof, men man skal have mennesker til at udfolde historien. Her fandt jeg hurtigt to markante personer fra virkelighedens verden, som var jævnaldrende og kom til hver sin fabrik på næsten samme tid. Arnold Krog blev i 1885 ansat som kunstnerisk leder på Den Kongelige Porcelænsfabrik og fornyede og definerede, hvordan det musselmaledede stel ser ud den dag i dag. Og Fanny Garde, som i 1886 kom til Bing & Grøndahl som porcelænsmaler og senere designede Mågestellet – det stel, der gennem tiderne har stået på flest danskeres middagsborde.

Ja, for romanen er inspireret af virkelige begivenheder. Hvordan har du researchet på historien – og på de to rivaler, Fanny og Arnold?

Jeg har læst de bøger, der gennem tiden er udgivet om de to fabrikker. Her blev det tydeligt for mig, at rivaliseringen mellem de to fabrikker var afgørende for, at det danske porcelæn fik sit store gennembrud på Verdensudstillingen i Paris i 1889. Her gav Le Copenhague alle de store europæiske

porcelænsfabrikker baghjul. Konkurrencen mellem de to danske fabrikker drev dem til at yde deres absolut ypperste, og den ene kunne næppe have opnået de resultater uden den anden.

Som romanstof har rivaliseringen desuden den dimension, at det kongelige porcelæn altid er blevet anset for det fine, mens Bing & Grøndahls er for folket. Porcelænet er altså også en statusmarkør, som man fx ser i den mest danske af alle danske tv-serier, Matador, hvor familien Varnæs spiser af det musselmaledede, mens Mads Skjerns bord er dækket op med Mågestellet.

I forhold til mine hovedkarakterer, Arnold Krog og Fanny Garde, så er deres faktuelle meritter dokumenteret – altså: vi ved, hvad de hver især har produceret af værker. Til gengæld ved vi meget lidt om dem som mennesker.

Fanny har ikke efterladt sig noget skriftligt om sit liv, men jeg fandt forskellige bøger, familieerindringer, kunstneriske analyser, nekrologer mv., som gav mig forskellige ting at knytte til hendes liv.

For Arnolds vedkommende er det anderledes. I Rigsarkivet fandt jeg to upublicerede selvbiografier: en 700-siders maskinskrevet livshistorie fortalt til hans barnebarn, og en 73 siders håndskrevet beretning om særligt hans tid på Den Kongelige Porcelænsfabrik. Jeg ved, at forskere og historikere har haft adgang til det materiale, men de har ikke interesseret sig synderligt for ham som menneske. Og det var guld for mig, for han

er perfekt romanstof - en utrolig spændende og sammensat karakter, når man læser og fortolker hans erindringer. På Det Kongelige Bibliotek fandt jeg også en samling breve, Arnold skrev til sin far. Brevene er holdt i en venlig, underdanig tone, og indimellem har de øjeblikke af formentlig ubevidst, nærmest blottende ærlighed. Og det er interessant, fordi han i sine erindringer nærer decideret afsky for sin far, der uafsladeligt bankede ham og hans storebror med en ridepisk.

Bogen er sat i Danmark i 1880'erne. Det er en tid, hvor både normer, ånds- og arbejdsliv er i opbrud. Hvor meget har du researchet på tiden, dens forhold og historiske begivenheder?

Ja, 1880'erne er det moderne gennembrud, hvor Danmark bevæger sig fra landbrugs- til industrisamfund. Jeg har sat mig ind i utrolig mange ting, som kunne give romanen troværdighed i tidsbillederne - alt fra elektrisk lys, nederlaget i 1864, tegneteknik, byggeri i København til jagt, fattiggårde, Slaget på Fælleden og den tids litteratur, maleri og skulptur. Det er en periode med ufatteligt mange spændende bevægelser, og jeg har i bogen fokuseret en del på kvinder og kønnenes kamp.

Kvinder kunne pludselig komme på højskole og tage en uddannelse. Det gør Fanny. Hun kommer på det første hold på Tegneskolen for kvinder i 1876, startet af Dansk Kvindesamfund, så hun kan blive selvforsørgende. Den mulighed udnyttede en del kvinder, men den kom ikke uden en pris. Valgte man som kvinde at arbejde, fravalgte man samtidig ægteskab og børn. Derfor har jeg også læst meget om kvindeforhold på den tid - både faglitteratur om fx korsettets historie og skønlitteratur, hvor Amalie Skram er min store helt.

Fanny blev aldrig gift og fik ingen børn, men

som andre kvinder på den tid fandt hun alligevel kærligheden. Hvordan hun gjorde det, skal jeg ikke spoile her, det må man læse romanen for at finde ud af.

Porcelænet spiller også en slags hovedrolle i romanen, og du fortæller levende om teknikkerne i arbejdet med porcelænet. Hvordan har du sat dig ind i de processer?

Jeg har læst et utal af bøger og set film om porcelænsfremstilling. Og jeg har besøgt nogle de klassiske porcelænsfabrikker i Sèvres og Berlin, som er supergode til at vise alle dele af processen med at fremstille porcelæn. Så helt bogstaveligt har jeg haft mine egne hænder i krukke med de tre råstoffer, man bruger til at lave porcelæn: kaolin, kvarts og feldspat.

Jeg kan godt lide den stofflighed, der er i håndværkets natur. Man gør noget konkret med sine hænder. Som i min roman Strøm (Politikens Forlag 2022) bruger jeg også håndværket til at udtrykke noget om karaktererne, og i Den blå ild - Rivalerne er der særligt fokus på samspillet mellem kunst og håndværk.

Jeg håber meget, jeg kan videregive den fascination og indlevelse, som jeg selv har oplevet ved at fordybe mig i de to kunstneres kamp med stoffet, til læseren. Og ikke mindst, at læseren oplever, hvor meget Fanny og Arnolds personligheder kommer til udtryk i de kunstværker, de laver.

Er der noget, der har overrasket dig undervejs i arbejdet med romanen?

Ja, mange ting! Primært, at Fanny Garde og hendes kollega og veninde på Bing & Grøndahl Effie Hegermann-Lindencrone den dag i dag er verdensberømte kunstnere inden for deres felt. Deres keramik findes på museer og i private samlinger over hele verden, men alligevel er de kun kendt inden

for en meget snæver kreds. Men tag fx på CLAY Keramikmuseum i Middelfart, de har adskillige af deres værker. De er så sanseligt smukke, at det trodser enhver beskrivelse.

Det kom også bag på mig, at de to fabrikker tilbage i 1880'erne nærmest ud af det blå ansatte to mennesker, Arnold og Fanny, som absolut intet kendskab havde til porcelæn og alligevel på meget få år skabte en verdenssucces.

Og ja, så har det overrasket mig at opdage, at dansk porcelæn er et fantastisk vidnesbyrd om, hvad dansk natur var – og måske stadig kunne være, hvis vi ikke i mange år havde misrøgtet den. For den er jo ikke det samme i dag med pesticider og havdød. Arnold og Fannys porcelæn fortæller en historie om, at vi danskere engang var i meget tættere kontakt og berøring med naturen, end vi nok er i dag.

Rivalerne er første bind af to i serien om Den blå ild. Vidste du allerede da du begyndte at skrive, at der skulle komme to bind?

Nej, jeg troede kun, der ville være en bog i det stof. Men det er sindssygt, som det har udviklet sig. Jeg elsker karaktererne og er fascineret af den historiske tid, hvor flere af de nybrud, der sker i 1890'erne og første del af 1900-tallet, har markant betydning for Arnold og Fanny og Effie.

Ved du allerede, hvad der skal ske i bind to? Og: hvornår det udkommer?

Ja, jeg har et fint billede af, hvor vi skal hen i bind 2. Og planen er, at den udkommer i foråret 2027.

